

Sygn. akt II UK 237/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 marca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z wniosku C. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w W.

o nieobciążanie składkami na ubezpieczenie społeczne,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 marca 2010 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 19 marca 2009 r.

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Wyrokiem z 27 sierpnia 2008 r. Sąd Okręgowy Sąd Ubezpieczeń Społecznych w Ś. oddalił odwołanie wnioskodawcy C. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W. z 28 czerwca 2007 r., orzekającej o jego odpowiedzialności jako byłego Prezesa Zarządu Spółdzielni Pracy „A.” za jej

zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od grudnia 2002 r. do grudnia 2004 r. w łącznej kwocie 314.655,47 zł.

Sąd Okręgowy ustalił, że od 1993 r. C. K. pełnił obowiązki Prezesa Zarządu Spółdzielni Pracy „A.” w S. Spółdzielnia od lutego 2000 r. nie regulowała składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Wskutek tego strona pozwana decyzją z 15 grudnia 2000 r. stwierdziła jej zadłużenie za okres luty-październik 2000 r. w łącznej kwocie 164.342,84 zł. Kolejnymi decyzjami z 23 stycznia 2000 r. i 7 marca 2001 r. stwierdzono zadłużenie za listopad i grudzień 2000 r.

W dniu 9 stycznia 2001 r. organ rentowy wystąpił do Naczelnika Urzędu Skarbowego w Z. z wnioskiem o wpis zastawu ustawowego na pojeździe samochodowym dłużnika celem zabezpieczenia ustalonego zadłużenia. Urząd Skarbowy w Z. 20 lutego 2001 r. ustanowił zastaw i wpisał do rejestru zastawów skarbowych samochód ciężarowy uniwersalny do wysokości zabezpieczenia 103.524,94 zł, zaś 4 maja 2001 r. do 54.279,84 zł. 30 stycznia 2001 r. Sąd Rejonowy w Z. na wniosek strony pozwanej, wpisał w księdze wieczystej numer ... 55987 prowadzonej dla nieruchomości położonej w S. przy ul. Z. 2 hipotekę ustawową w wysokości 92.049,69 zł. 20 kwietnia 2001 r. tenże sąd wpisał kolejne hipoteki ustawowe w kwotach 28.340,85 zł i 28.663,18 zł, a 21 maja 2001 r. na wniosek strony pozwanej wykreślił je.

W dniu 9 listopada 1999 r. Spółdzielnia Pracy „A.” zawarła z R. S. umowę przedwstępną sprzedaży nieruchomości zabudowanej wydzielonej z działki nr 259/1. Decyzją z 15 marca 2001 r. ustalono, że strona pozwana „B.” Sp. z o.o., jako nabywca majątku spółdzielni pracy „A.”, jest odpowiedzialna za jej zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek za okres lipiec-listopad 2000 r. w wysokości 118.084,52 zł. Decyzją z 18 kwietnia 2001 r. rozłożono wyżej wymienioną należność na raty. Na mocy aktu notarialnego z 14 maja 2001 r. spółdzielnia pracy „A.” sprzedała „B.” Sp. z o.o. prawo użytkowania działki nr 259/3 i prawo własności posadowionych na niej budynków. 18 stycznia 2002 r. wykreślono hipotekę ustawową dla tej nieruchomości.

Decyzjami Wójta Gminy S. rozłożono spółdzielni pracy na raty płatność zaległego podatku za 1999 r. oraz okres styczeń-wrzesień 2000 r. Decyzją Prezesa Zarządu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z 27 lipca 2000 r., między innymi rozłożono na raty płatność wpłat za okres październik-listopad 1998 r. i kwiecień 1999 r.-marzec 2000 r.

Strona pozwana w odpowiedzi na wniosek spółdzielni z 24 sierpnia 2000 r. o odroczenie terminu płatności i rozłożenie na raty należności z tytułu składek ubezpieczeniowych za okres luty-lipiec 2000 r. pismem z 18 września 2000 r. odmówiła mu, wskazując jako podstawę nieuiszczenie składek w części finansowanej przez ubezpieczonych.

W dniu 22 listopada 2002 r. spółdzielnia pracy „A.” wystąpiła z wnioskiem o restrukturyzację należności z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres wrzesień-grudzień 2001 r. W jego uzasadnieniu wskazano, że taki stan rzeczy stał się wynikiem zmniejszenia zamówień, ale podjęte zmiany technologiczne i wyzbycie się zbędnego majątku pozwoli zaspokoić wierzycieli.

W dniu 19 grudnia 2002 r. wydana została decyzja o warunkach restrukturyzacji zadłużenia. Decyzją z 26 marca 2004 r. umorzono postępowanie restrukturyzacyjne, ponieważ wnioskodawca nie wywiązał się z jego warunków. Egzekucję należności jako własną i łączną wierzytelności prowadził Naczelnik Urzędu Skarbowego w Z. Na podstawie tytułów wykonawczych strony pozwanej była ona od maja 2002 r. prowadzona przez zajęcie rachunku bankowego.

Spółdzielnia pracy „A.” z działalności wykazywała stratę, która za rok 2000 wyniosła 304.146,20 zł, a za 2001 rok 288.713,91 zł. Jednocześnie zobowiązania krótkoterminowe wzrosły w stosunku do roku 2000 z 564.623,03 zł do 757.141,47 zł (w tym zobowiązania z tytułu podatków i ubezpieczeń społecznych wzrosły z 359.952,93 zł do 555.226,69 zł, przy jednoczesnym znacznym zmniejszeniu wartości majątku trwałego i tylko niewielkim wzroście wartości majątku obrotowego. Za okres dwóch pierwszych kwartałów 2002 r. strata netto wyniosła 187.000 zł, za 2003 r. 249.000 zł, a za okres od 1 stycznia 2004 r. do 31 stycznia 2005 r. 115.000 zł.

W dniu 10 lutego 2005 r. zarząd spółki w osobie Prezesa Zarządu C. K. złożył w Sądzie Rejonowym w W. wniosek o ogłoszenie upadłości Spółdzielni Pracy „A.”.

W dniu 21 lutego 2005 r. Sąd Rejonowy w W. ustanowił tymczasowego nadzorcę sądowego, a w dniu 30 marca 2005 r. ogłosił upadłość spółdzielni, wezwał wierzycieli do zgłaszania wierzytelności, ustanowił sędziego komisarza i wyznaczył syndyka. Według bilansu sporządzonego przez dłużnika pod nadzorem tymczasowego nadzorcy sądowego aktywa wynosiły 103.903,80 zł, w tym majątek trwały 46.871,70 zł i majątek obrotowy 57.032,10 zł. Natomiast według oszacowania majątek dłużnika razem z aktywami wynosił 272.805,55 zł, a zobowiązania 1.113.648,99 zł. Zakład Ubezpieczeń Społecznych w W. zgłosił do masy upadłości wierzytelności w kwocie 691.321,24 zł. Plan podziału przewidywał zaspokojenie tylko wierzytelności kategorii I i II. Tak więc z ogólnej do podziału 30.024,15 zł, na rzecz strony pozwanej, została przekazana kwota 25.590,74 zł.

Postanowieniem z 16 października 2006 r. zostało ukończone postępowanie upadłościowe, a 30 listopada 2006 r. spółka została wykreślona z Krajowego Rejestru Sądowego. Zobowiązania z tytułu nieopłaconych za zatrudnionych pracowników składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych wyniosły łącznie 314.655,47 zł, w tym: na ubezpieczenie społeczne za okres styczeń 2003 r. - grudzień 2004 r. w kwocie 211.282,47 zł, odsetki za zwłokę przed ogłoszeniem upadłości do 29 marca 2005 r. w kwocie - 38.029,20 zł, na ubezpieczenie zdrowotne za okres grudzień 2002 r. - grudzień 2004 r. w kwocie 75.978,20 zł, odsetki za zwłokę przed ogłoszeniem upadłości do 29 marca 2005 r. w kwocie - 8.241,50 zł, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres grudzień 2002 r., luty 2003 r., maj 2003 r., lipiec-sierpień 2003 r., październik 2003 r. - grudzień 2004 r. w kwocie 10.607,35 zł, odsetki za zwłokę przed ogłoszeniem upadłości do 29 marca 2005 r. w kwocie - 1.514,20 zł.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy, wskazując na przepisy ustawy - Ordynacja podatkowa uznał, że odwołanie wnioskodawcy nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem nie zachodzą określone w przepisach przesłanki uzasadniające wyłączenie odpowiedzialności wnioskodawcy za zobowiązania z

tytułu składek. Nie wykazał on bowiem, że zgłoszono w terminie wnioski o ogłoszenie upadłości, a nadto nie wskazał mienia, z którego mogliby zostać zaspokojeni wierzyciele.

Z powyższym rozstrzygnięciem nie zgodził się wnioskodawca, wywodząc apelację, którą Sąd Apelacyjny uznał za nieuzasadnioną i oddalił zaskarżonym rozpoznawaną skargą kasacyjną wyrokiem.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych i wyczerpujących ustaleń w zakresie stanu faktycznego sprawy, jak też zastosował właściwe przepisy prawne.

Sąd Apelacyjny wskazał, że zaskarżoną decyzją organ rentowy obciążył wnioskodawcę należnościami z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Pracy nieopłaconymi przez Spółdzielnię Pracy „A.” w S., w której C.K. pełnił funkcję Prezesa Zarządu. Mając powyższe na uwadze należy odnieść się do treści art. 116a Ordynacji podatkowej, który stanowi, że za zaległości podatkowe innych osób prawnych niż wymienione w art. 116 odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie organów zarządzających tymi osobami. W myśl zdania drugiego cytowanego przepisu, art. 116 Ordynacji podatkowej stosuje się odpowiednio. Z regulacji tej wynika, że członkowie organów zarządzających innych osób prawnych niż wymienione w art. 116 Ordynacji, w tym między innymi spółdzielni, mogą uwolnić się od odpowiedzialności, jeżeli wykażą, że we właściwym czasie zgłoszono upadłość lub wszczęto postępowanie układowe albo, że niezgłoszenie upadłości oraz brak postępowania układowego nastąpiły nie z ich winy, bądź też wskażą mienie, z którego egzekucja jest możliwa. Przesłankami odpowiedzialności wyżej wymienionych podmiotów są powstanie zobowiązania w czasie pełnienia przez osobę trzecią funkcji członka zarządu oraz bezskuteczność egzekucji w stosunku do podatnika w całości lub też w części. Zgodnie natomiast z art. 31 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2007 r., nr 11, poz. 74 ze zm.) art. 116 i art. 116a Ordynacji podatkowej stosuje się odpowiednio do należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, a na podstawie art. 32 cytowanej ustawy - także do składek na Fundusz

Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Z ustaleń faktycznych poczynionych w sposób wyczerpujący i prawidłowy przez Sąd pierwszej instancji wynika, że wnioskodawca, na którego przeniesiona została odpowiedzialność za zaległości płatnika Spółdzielni Pracy „A.” w czasie, w którym powstało to zobowiązanie, był członkiem jej zarządu. Ponadto słusznie Sąd pierwszej instancji uznał, że także druga z przesłanek pozytywnych została w sprawie wykazana, a mianowicie, że wdrożone przeciwko płatnikowi - wskazanej wyżej Spółdzielni - postępowanie egzekucyjne okazało się bezskuteczne. Wbrew pogładowi apelującego, wierzyciel nie musi wykazywać, że wyczerpał wszystkie możliwe sposoby egzekucji, bowiem wystarczy, by jeden ze sposobów egzekucji okazał się bezskuteczny. Nie ma także znaczenia kwestia ewentualnej wadliwości wystawienia tytułu wykonawczego, na podstawie którego prowadzone było postępowanie egzekucyjne. Dla rozstrzygnięcia sprawy istotne jest bowiem tylko, że egzekucja przeciwko Spółdzielni okazała się bezskuteczna.

Chybione są także twierdzenia skarżącego, że organ rentowy miał świadomość złej kondycji finansowej Spółdzielni, wobec czego mógł złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości. Okoliczność ta nie ma żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia w aspekcie przeniesienia odpowiedzialności na członka zarządu, a zarzut ten jest wręcz kuriozalny. Wskazać bowiem należy, że to przede wszystkim na osobie prawnej, posiadającej zdolność upadłościową, czy naprawczą ciąży obowiązek podjęcia we właściwym czasie decyzji o podjęciu odpowiednich działań w celu zaspokojenia wierzycieli, którzy posiadają jedynie uprawnienie do złożenia takiego wniosku. Słusznie zatem stwierdził Sąd pierwszej instancji, że w tym stanie rzeczy uznać należało, że zaistniały przesłanki pozytywne do przeniesienia na skarżącego odpowiedzialności za zaległości Spółdzielni Pracy „A.”. Jednocześnie zasadne jest stanowisko Sądu Okręgowego o braku podstaw do przyjęcia, że C. K. udowodnił istnienie okoliczności, które zwalniałyby go od osobistej odpowiedzialności za powstałe zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne. Odnośnie do tej kwestii wnioskodawca podnosi, że wobec treści przepisów ustawy Prawo Spółdzielcze jego działania co do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości Spółdzielni były znacznie

ograniczone. W myśl art. 130 § 1 ustawy z 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze ogłoszenie upadłości spółdzielni następuje w razie jej niewypłacalności. Zgodnie natomiast z § 2 cytowanego przepisu, jeżeli według sprawozdania finansowego spółdzielni ogólna wartość jej aktywów nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich zobowiązań, zarząd powinien niezwłocznie zwołać walne zgromadzenie, na którego porządku obrad zamieszcza sprawę dalszego istnienia spółdzielni. Zgodnie § 3 pomimo niewypłacalności spółdzielni walne zgromadzenie może podjąć uchwałę o dalszym istnieniu spółdzielni, jeżeli wskaże środki umożliwiające wyjście jej ze stanu niewypłacalności, natomiast w razie podjęcia przez walne zgromadzenie uchwały o postawieniu spółdzielni w stan upadłości, zarząd spółdzielni obowiązany jest niezwłocznie zgłosić do sądu wniosek o ogłoszenie upadłości (§ 4). Błędne jest stanowisko apelującego, że to dopiero od momentu podjęcia uchwały przez walne zgromadzenie o postawieniu spółdzielni w stan upadłości możliwe jest rozpatrywanie, czy wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony we właściwym terminie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego wykazanie właściwego czasu winno być rozpatrywane w tym przypadku w odniesieniu do terminu, w którym członek zarządu zwołał Walne Zgromadzenie dotyczące dalszego istnienia spółdzielni. W sprawie natomiast wnioskodawca nie wykazał, by uczynił to we właściwym momencie. Nadto nawet, gdyby przyjąć, że wnioskodawca nie miał możliwości skorzystania z tej uwalniającej przesłanki, to jednak wobec treści obowiązujących przepisów oraz ustalonego orzecznictwa należałoby przyjąć, że członek organu zarządzającego może uwolnić się od odpowiedzialności jedynie przez wskazanie mienia, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości tej osoby prawnej w znacznej części, czego skarżący nie zrobił.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego z 19 marca 2009 r., pełnomocnik wnioskodawcy zarzucił temu wyrokowi błędną wykładnię art. 116 § 1 ust.1 Ordynacji podatkowej, w związku z art. 130 § 3 Prawa spółdzielczego,

wyrażające się w błędnym przyjęciu, że wnioskodawca jako członek zarządu z własnej winy nie zgłosił we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości Spółdzielni Pracy „A.”, chociaż uchwały w zakresie upadłości Spółdzielni mogły być

podjęte wyłącznie przez walne zgromadzenie spółdzielni, które nie wyrażało zgody na ogłoszenie upadłości.

Podniesiono również zarzut naruszenia przepisów postępowania, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy, to jest art. 217 § 2, 224 § 1, 233 § 1, 316 § 1, 328 § 2 k.p.c. wyrażające się w braku realizacji postanowienia Sądu Okręgowego w Ś. z 5 lutego 2008 r. oraz wniosku dowodowego wnioskodawcy złożonego na rozprawie 5 lutego 2008 r. w zakresie zażądania z Zakładu Usług Archiwistycznych w B. sprawozdań finansowych oraz uchwał zgromadzeń rozliczeniowych Spółdzielni A. za lata 2001 – 2004 oraz innej dokumentacji, w tym protokołów walnych zgromadzeń.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono tym, że przeprowadzone przez Sąd Okręgowy i zaaprobowane przez Sąd Apelacyjny postępowanie dowodowe jest zbyt powierzchowne oraz nie wyjaśnia, czy zaistniała pozytywna przesłanka do przeniesienia na wnioskodawcę odpowiedzialności za zaległości ubezpieczeniowe Spółdzielni Pracy „A.” i czy skarżący ponosi winę za powstanie przedmiotowych zaległości. Sąd Okręgowy nie zwrócił się do archiwum o właściwą i konieczną dokumentację, stwierdzającą brak zgody walnego zgromadzenia Spółdzielni na jej upadłość.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty naruszenia przepisów postępowania dotyczą ustalenia faktów i oceny dowodów. Są więc niedopuszczalne w rozumieniu art. 398³ § 3 k.p.c. W istocie zmierzają one do wykazania, wbrew ustaleniu przyjętemu w podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku, że skarżący występował wielokrotnie do walnego zgromadzenia spółdzielni o podjęcie uchwały o postawieniu spółdzielni w stan upadłości. Poza tym skarżący formułuje zarzuty naruszenia szeregu przepisów postępowania i nie wyjaśnia odnośnie do każdego z nich, na czym polega

naruszenie. Taki sposób przedstawienia zarzutów uniemożliwia Sądowi Najwyższemu ich ocenę.

Nieuzasadniona jest także podstawa naruszenia przepisów prawa materialnego. Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. W uzasadnieniu rozważanej podstawy skargi pełnomocnik skarżącego wskazuje na naruszenie art. 116 § 1 pkt. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.) w związku z art. 130 § 3 Prawa spółdzielczego (bez wskazania pełnej nazwy i daty wydania ustawy oraz organu publikacyjnego). Pierwszy z tych przepisów dotyczy odpowiedzialności członków zarządu za zaległości podatkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, spółki akcyjnej lub spółki akcyjnej w organizacji. Zarzut naruszenia tego przepisu jest więc nieadekwatny do zaskarżonego wyroku, który dotyczy odpowiedzialności skarżącego za zaległości spółdzielni z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. W podstawie skargi nie zarzucono naruszenia żadnego przepisu prawa pozwalającego Sądowi Najwyższemu na skontrolowanie prawidłowości zaskarżonego wyroku w tej kwestii. Z tego względu rozpatrywanie zarzutu naruszenia art. 130 § 3 Prawa spółdzielczego jest bezprzedmiotowe. Poza tym nie został on uzasadniony.

Z powyższych względów, stosownie do art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.